

KASTEEL d'URSEL **MAGAZINE**

Driemaandelijkse uitgave van de Provincie Antwerpen/Kasteel d'Ursel, Hingene | 13de jaargang # 54 | mei-juni-juli 2018

WINTERS IN BRUSSEL

Beste Vriend,

Zomers in Hingene, winters in Brussel. Zo ziet het leven van de familie d'Ursel er eeuwenlang uit. Generaties lang verblijven ze afwisselend in het hôtel d'Ursel, de schitterende stadsresidentie op de Brusselse Houtmarkt, en het kasteel van Hingene, de favoriete zomerresidentie. Dankzij deze familie zijn beide gebouwen onlosmakelijk met elkaar verbonden en delen ze een gemeenschappelijke geschiedenis. Vandaag kan het verschil niet groter zijn: het hôtel d'Ursel is gesloopt, het kasteel d'Ursel bloeit als nooit tevoren. Het lot van een gebouw wordt bepaald door kleine factoren uit de grote geschiedenis. Het veranderde erfrecht, de aanleg van de Noord-Zuidspoorverbinding,

de stedenbouwkundige veranderingen en de stijgende grondprijzen brengen de stadsresidentie in 1960 tot op de rand van de afgrond. Het gebrek aan interesse bij kunstliefhebbers en politici duwt het hôtel over die rand. In Hingene is de situatie in de jaren 1970 en 1980 niet veel beter. Het kasteel was in heel slechte staat en in het park waren bulldozers de verkaveling aan het voorbereiden. Enkel dankzij de interesse – en de koppigheid – van monumentenzorgers, natuurverenigingen én beleidsmakers is het kasteel toen gered van de ondergang. Dankzij hen kunnen wij er deze zomer een postume hommage brengen aan het hôtel.

LUK LEMMENS

Eerste gedeputeerde Provincie Antwerpen

COLOFON Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9
2880 Hingene
www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 10
info@kasteeldursel.be
IBAN BE54091018504797
BIC GKCCBEBB

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:

Cathy Berx, gouverneur-voorzitter,
Luk Lemmens, Ludwig Caluwé,
Inga Verhaert, Jan De Haes,
Peter Bellens en Rik Röttgen, leden
en
Danny Toelen, provinciegriffier

Jaargang 14, nummer 54,
mei-juni-juli 2018

Redactie: Veerle Moens en Koen De Vlieger-De Wilde,
met medewerking van Marcel De Cock en
Serge Migom

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Antilope De Bie Printing, Duffel

Oplage: 5.250 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk
papier met FSC-certificaat en verpakt in
milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

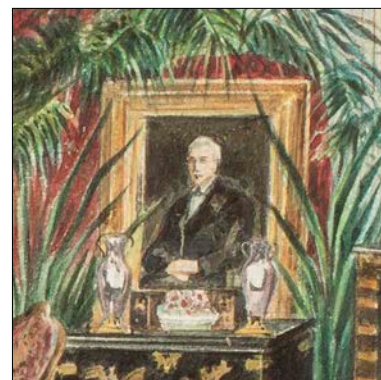
KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Gratis magazine

Wil je het magazine van kasteel d'Ursel thuis ontvangen? Bezorg ons dan je adresgegevens voor een postabonnement of je e-mailadres voor de digitale versie. Alle nummers zijn ook terug te vinden op de website.

Nieuwsbrief

Wil je nog beter geïnformeerd zijn over het reilen en zeilen in het kasteel? Schrijf je dan via de website gratis in op de elektronische nieuwsbrief.

Kasteelheer voor één dag

Word kasteelheer voor één dag en nodig je gasten uit in een schitterend kader. Je kan het kasteel huren voor onder andere recepties, seminaries, ontvangsten, diners en fotoreportages. Voor meer info, het reglement en de tarieven kan je ons bellen of surfen naar de website.

Winnaar Primavera Pianistica

Eind maart vond voor de tiende keer op rij de Primavera Pianistica plaats. Ook dit jaar was er een wedstrijd aan gekoppeld. De Amerikaanse pianiste Tracy Tang won de eerste prijs. De tweede prijs werd ex æquo uitgereikt aan Ásta Dóra Finnsdóttir (IJsland) en Doomin Kim (Korea). De derde prijs ging naar de Spanjaard José Alberto del Cerro. Volgens de jury, onder leiding van de Argentijnse professor en pedagoog Aquiles Delle Vigne, is Tracy Tang een fantastische pianiste. 'Ze nam in 2016 ook al deel aan de wedstrijd en eindigde toen als derde. Intussen beheerst ze haar instrument volledig en heeft ze haar pianospel verder verfijnd. Zij beschikt niet alleen over een uitstekende techniek, maar heeft ook uitmuntende artistieke vaardigheden. We zijn blij dat ze de trouwe bezoekers opnieuw kon verrassen en ook de jury wist in te palmen met haar uitzonderlijk talent. We zullen in de toekomst beslist nog meer van haar horen.' Volgend seizoen brengt Tracy Tang in de reeks klassieke concerten in samenwerking met Cultuurcentrum Ter Dilft een solorecital in het kasteel.

Fleurs des Dames 2018 met werk van Veerle Van Reeth en Ingrid Van Bruyssel (t Bloemeke Puurs)

Het recht van de eerste nacht

Wie voor 31 december een cadeaupakket Cuvée Antonine kocht, maakte kans op het recht van de eerste nacht: een gratis verblijf in het Atelier van Antonine. Johan Van de Velde uit Morsel is de gelukkige winnaar. Dit najaar mag hij met acht personen de eerste nacht in de pas gerestaureerde vakantiewoning doorbrengen. 'Ik volgde bij PIVA een opleiding tot bierkenner. Toen ik hoorde van het zelf gebrouwen bier van kasteel d'Ursel, was mijn interesse dus meteen gewekt. Dat ik bovendien door de aankoop van het pakket de afwerking kon steunen, was natuurlijk mooi meegenomen. De blonde tripel is mijn favoriet. Ik ben het helemaal eens met de beoordeling van de biersommelier Sofie die deze blonde cuvée omschrijft als een tripel met body en een zachte smaak, maar licht bittere toets. We kijken erg uit naar het verblijf in de vakantiewoning. Ik heb mijn echtgenote en schoonouders en onze kinderen Maxim en Femke meegevraagd. Mijn schoonvader wordt dit jaar zeventig, geen mooiere manier om deze gelegenheid met stijl te vieren.' Vanaf oktober kan iedereen in het Atelier van Antonine komen logeren. De prijzen en modaliteiten verschijnen in juli op onze website en in augustus in dit Magazine.

Succeseditie *Fleurs des Dames*

In april zette de Koninklijke Unie van Floristen van België met *Fleurs des Dames* het hele kasteel opnieuw in de bloemen. Een veertigtal bloemenkunstenaars gaven er gedurende vier dagen het beste van zichzelf. Op de tweede verdieping kon je dit jaar een ruime selectie bloemenschilderijen van Frans Mortelmans bewonderen. Het thema dit jaar was *Circle into the wild*. 'Het verwijst naar de cirkelvorm waarbinnen alle bloemenkunstenaars hun bloemstukken moesten creëren. Met *into the wild* sloot het evenement aan bij de huidige trend in het bloemschikken: het gebruik van veel wilde bloemen of veldboeketten en een centrale plek voor de natuur.' Meer dan drieduizend bezoekers kwamen deze bloemenpracht bewonderen.

Essendreef gerooid

In februari werd de essendreef gerooid om veiligheidsredenen. Alle bomen waren aangetast door de essentaksterfte, een agressieve schimmelziekte waarvan ze niet kunnen herstellen. Regelmatig vielen grote takken en zelfs volledige bomen op het wandelpad. Na het rooien van de bomen werden de wortelstronken uitgefreesd, zodat de grond klaar is voor de aanplant van een nieuwe dreef met een andere inheemse boomsoort.

WINTERS in Brussel

De stadsresidentie van de
familie d'Ursel (1590–1960)

Zomers in Hingene, winters in Brussel. Zo ziet het leven van de familie d'Ursel er eeuwenlang uit. Generatie na generatie wonen ze in het hôtel d'Ursel, hun schitterende stadsresidentie op de Brusselse Houtmarkt. Net zoals het kasteel van Hingene kent het hôtel zijn bloeiperiode in de 18de eeuw, met prachtige interieurs van Laurent-Benoît Dewez. Als gevolg van decennialange erfeniskwesties en stedenbouwkundige ontwikkelingen wordt het huis in 1960 gesloopt. Deze zomer transformeert het kasteel d'Ursel tijdelijk in het hôtel d'Ursel en vertellen we het fascinerende levensverhaal van dit uitzonderlijk monument.

VAN ANTWERPEN NAAR BRUSSEL

Het hekwerk van de toegangspoort en een stapel brokstukken drukken je meteen met de neus op de feiten: het hôtel is niet meer. Maar daarna starten we bij het begin, wanneer de familie d'Ursel nog Schetz heet en familieleden als kooplui en bankiers actief zijn in Antwerpen. We volgen hen naar Brussel, waar ze als ambtenaren van de Spaanse koning en zijn landvoogd dicht bij het hof willen verblijven. In 1590 zoekt en vindt Conrard Schetz een geschikt pand, eigenlijk 'meerdere huizen onder één dak', zoals je het zelf in de aankoopakte kan (proberen) te lezen. Conrard Schetz, die vanaf 1617 d'Ursel heet, kiest de plaats waar zijn nakomelingen precies driehonderd-zeventig winters zullen doorbrengen.

3D-RECONSTRUCTIE

Na heel wat bouwen en verbouwen groeit het hôtel d'Ursel uit tot een indrukwekkend complex. Het vult een volledig huizenblok tussen de Houtmarkt, de Loxumstraat en de Herderinnestraat. De originele plannen en gevelopstanden tonen hoe het gebouw zijn definitieve uitzicht krijgt: een strak symmetrische gevel van negen traveeën en twee bouwlagen onder een hoog mansardedak. We vertellen ook dat de hertog het veel grootser ziet en ineens het aangrenzende perceel wil bebouwen (en waarom dat mislukt). Omdat één driedimensionaal beeld meer zegt dan duizend woorden, een gevelopstand en een plattegrond, hebben we opnieuw de hulp ingeroepen van Timothy De Paepe. Twee jaar geleden

maakte hij digitale reconstructies van de ontwerpen van Servandoni voor het kasteeldomein van Hingene. Nu gaat hij aan de slag met de oude plannen en foto's van het hôtel op zijn hoogtepunt. Het resultaat is weer verbluffend.

OP VERKENNING

Dan is het tijd om verder te kijken dan de gevels. De kamers op de eerste verdieping van het kasteel transformeren in de vestibule, de kapel, de eetkamer, de grote salon, de kleine salon, de slaapkamers en de dienstvertrekken van het hôtel. Tussen 1769 en 1773 bezorgt hertog Charles het interieur van zijn huis zijn definitieve uitzicht. We tonen de originele ontwerpen (en de gedetailleerde rekening)

van architect Laurent-Benoît Dewez en vergelijken ze met foto's die meer dan 150 jaar later zijn gemaakt. Tijdens de Tweede Wereldoorlog worden de ontvangstruimten en de mooiste kamers in de appartementen immers uitgebreid gefotografeerd, voor het geval ze door bombardementen beschadigd zouden worden.

MINUTIEUZE MAQUETTES

Dankzij enkele 'penseelprinsessen' bestaan er ook aquarellen, schetsen en olieverfschilderijen, waarop we de salons en de appartementen in kleur terugvinden. Brieven en dagboeken vertellen het leven van alledag en we combineren de iconografie met meubels en siervoorwerpen die er vroeger in de kamers stonden. Met minutieuze maquettes en tekeningen analyseren masterstudenten van de Faculteit Architectuur (KU Leuven) het hôtel en onthullen ze zijn verborgen kantjes.

DE LANGE EN BOCHTIGE WEG BERGAF

Op de tweede verdieping van het kasteel is de glorie tijd voorbij. Je voelt hoe het hôtel begin 20ste eeuw wordt bedreigd door de aanleg van de Noord-Zuidverbinding voor treinen en de drastische modernisering van de oude wijk rond de residentie. Je ziet de plannen waarop de hertog bijna eigenhandig de lijnen uitzet om zijn huis te sparen, maar hij kan niet

3D-reconstructie van de binnenkoer · © Timothy De Paepe

In 1960 documenteert Marcel Lebouille de afbraak · Stadsarchief Brussel, Fonds Lebouille

beletten dat een deel van de residentie in 1910 gesloopt wordt. Terwijl de werken in de wijk eindeloos aanslepen, herneemt het leven in het hôtel, met een grote diefstal tijdens de Eerste Wereldoorlog, een kleine brand in 1923, nieuwe functies – kantoren – en nieuwe generaties die worden geboren. Errond verschijnen nieuwe boulevards met monumentale gebouwen en het huis wordt een eiland in het midden van de hoge torens.

HET EINDE

Door de transformatie van de wijk zijn de grondprijzen geëxplodeerd, maar de opeenvolgende erfenisverdelingen hebben de oudste zonen langzaam maar zeker geruïneerd. Na het overlijden van hertog Robert in 1955 gaan de eerste geruchten over verkoop en sloop. In afwachting wordt het hôtel verhuurd als evenementenzaal. Op 20 oktober 1960 weerklinken

de eerste slagen van de sloophamers. De televisie wijdt er een kort item aan, maar buurman Marcel Lebouille documenteert de afbraak en maakt honderden foto's. Dag na dag zie je het hôtel meer en meer verdwijnen.

DE OPVOLGERS

In 1963 opent op de plek van het hôtel d'Ursel het Westbury-hotel: met 252 kamers en een panoramisch restaurant op de tweëntwintigste verdieping is het het hoogste hotel op het Europese vasteland. In 1976 gaat het hotel bankroet en worden de kamers omgevormd tot kantoren. Ze worden ingenomen door de Nationale Loterij, die voor de verwerking van de formulieren van het Lottospel veel ruimte nodig heeft. Na 18de-eeuwse plannen en verfijnde aquarellen sta je in de tentoonstelling plots oog in oog met de originele Lottotrommel uit 1978. Vijfentwintig jaar later wordt ook

de Lotto-toren gesloopt en verrijst het Central Plaza. De glazen wanden van het kantoorcomplex weerspiegelen de stedenbouwkundige veranderingen. Niets herinnert nog aan de eeuwenlange aanwezigheid van het hôtel d'Ursel in het hart van de stad.

NIEUW LEVEN

Na de sloop van de residentie verdwijnen de schilderijen, beeldhouwwerken, meubels en interieurdecoratie meestal spoorloos in de wereld van kunst en antiek. Sommige stukken krijgen echter een nieuw leven bij vrienden en kennissen: een schouwmantel belandt bij de afgetreden koning Leopold III in Argenteuil, de parketvloer van het groene appartement siert de villa van een Vlaamse industrieel. Maar ook bij de familie die er eeuwenlang heeft gewoond, leeft de herinnering aan het hôtel verder. Net zoals deze zomer in het kasteel. ■

Aquarel van het grote salon door Friedrich Zeller in 1879 · Privécollectie

PRAKTISCH

Winters in Brussel
De stadsresidentie van de familie d'Ursel (1590–1960)

Van 20 mei tot 30 september 2018
 Toegang 10 euro
 kinderen t.e.m. 12 jaar gratis

Individuele bezoekers zijn welkom op zon- en feestdagen, telkens van 13 tot 18 uur. In de parkbar kan je nagenieten met een Cuvée Antonine.

Op weekdagen en op zaterdag ontvangen we groepen onder leiding van een gids (na reservatie). Voor of na de rondleiding geniet je in de spiegelzaal van een glaasje cava, koffie met taart, een degustatie met Cuvée Antonine of een uitgebreide afternoon tea.

In juli en augustus organiseren we elke donderdag om 14 uur een rondleiding voor individuele bezoekers. Hiervoor kan je individueel of met enkele mensen inschrijven. Wij stellen dan zelf een groep van 15 personen samen en reserveren een gids. Na de rondleiding sluit je af met een afternoon tea.

BESTEL HET BOEK

Samen met de tentoonstelling verschijnt er ook een rijk geïllustreerd boek (tweetalig Nederlands-Frans):

KOEN DE VLIETTER-DE WILDE & SERGE MIGOM, *Hôtel d'Ursel (1590–1960)*.

Biografie van een Brusselse stadsresidentie (CFC Editions, 2018), 204 blz., 35 euro (verzendkosten 9 euro).

Als lezer van dit Magazine krijg je nog een laatste kans om vooraf in te tekenen.

Als je voor 15 mei jouw exemplaar bestelt, mag je de bijhorende tentoonstelling gratis bezoeken (aanbod geldig voor één persoon). Mail naar info@kasteeldursel.be en schrijf het bedrag plus eventuele verzendkosten over op onze rekening BE54 0910 1850 04797.

HET HUIS VAN DE BOSWACHTER

Isidoor Minnebo (1874–1944), boswachter sinds 1911, op het erf van de boswachterswoning circa 1938
© Fotoverzameling August Minnebo

*Momenteel wordt er hard
gewerkt aan de Kleine
Hinckstraat. Op de plek waar
vroeger een boerderij stond en
later de boswachter woonde,
komt er een werkzone voor het
onderhoud van het park.*

In de 17de en de 18de eeuw is het park van het kasteel kleiner dan vandaag. Ten oosten, in het gebied dat 'Den Heynck' wordt genoemd, staan er verschillende huizen tussen de akkers en de weiden. Eén ervan is de verre voorloper van het huis van de boswachter. 'Ik ben quasi zeker dat ik de voorgeschiedenis heb kunnen traceren tot een goed dat wordt omgeschreven als 'Den gemeynen hof', zegt lokaal historicus Benny Croket. 'In 1648 wordt het verheven voor het leenhof van graaf d'Ursel door Peeter Michiels. Wanneer zijn nakomeling Gaspaer van Damme in 1760 overlijdt, wordt de boerderij in Den Heynck openbaar verkocht aan Philippus De Munter en Anna Maria Boey. Na het overlijden van Philippus hertrouwt Anna Maria met de veel jongere Cornelis De Wolf. Rond 1780 bewerken ze vijf hectare grond (deels in eigendom, deels in pacht) en staan er drie koeien, een vaars, een os en een kalf in hun stal. Gemiddeld had een Hingense boer toen vier runderen.'

In 1812 verkoopt Peeter De Munter, de enige zoon en erfgenaam van Philippus en Anna Maria, het erf op Den Heynck met huis, schuur, stal en andere aanhoorigheden aan Augustin Van Vracem en Jeanne-Marie Buyle. Al in 1814 verkopen ze het boerderijtje door aan Jean Baptiste De Decker en Elisabeth Meremans die er vele jaren blijven wonen, op een bepaald moment samen met hun tien kinderen. 'Veel soeps zal het niet geweest zijn', zegt Benny Croket. 'In 1835 waren de bebouwde eigendommen in Hingene verdeeld in 14 klassen. Het kasteel was uiteraard klasse 1 met een belastbaar inkomen van 1200 frank. De woning in Den Heynck behoorde tot klasse 11 met een belastbaar inkomen van 30 frank.' In 1876 laat de weduwe De Decker het huis deels vernieuwen en na haar overlijden in 1882 verschijnt in 't Nieuwblad van 't Kanton Puers de openbare verkoop van 'een behuise hofstede met schuur, stalling, hof en erf en andere afhankelijkheden,

De Kleine Hinckstraat met de schuur, de muur rond het erf en links – verscholen achter klimop – het boswachtershuis · © Privéverzameling Pierre van Reck

gelegen in Den Hinck te Hingene, groot 45 a 65 ca, palende ten oosten de straat, ten zuiden en westen de hertog van Ursel en ten noorden de heer Reyntiens’

De nieuwe eigenaars, landbouwer Cornelius Kegels en zijn echtgenote Florentina – alias Florke – Segers, laten in 1883 en 1884 de gebouwen gedeeltelijk reconstrueren. Vanaf september 1889 verhuren de weduwe Kegels en haar kinderen het huis aan het gezin van landbouwer Joannes Engels en vroedvrouw Joanna Melania Cuyt. Intussen heeft Joseph, zesde hertog d’Ursel, heel wat gronden gekocht om zijn park uit te breiden naar het oosten. Hij stelt voor om de oude buurtwegen en voetpaden die er door lopen af te schaffen. Tegelijk zal de ‘Kleine Inktstraat’ worden rechtgetrokken vanaf de hoeve Kegels-Segers en gekasseid tot aan de nieuwe steenweg van Hingene naar Wintam. In het openbaar onderzoek zijn er geen bezwaren en in 1893 worden de werken uitgevoerd.

Op dat moment is Jan Baptist Rassel boswachter van de hertog. Met zijn echtgenote Maria Van Severen en hun vier kinderen woont hij in een huis in de Wolfgang d’Urselstraat. In 1902 komt de koetsier in hun plaats en huurt het boswachtersgezin het huis van Florke Segers in de Kleine Hinckstraat. ‘Vanaf dan staat de woning bekend als boswachtershuis’, zegt Benny Croket. ‘In 1906 kan hertog Robert d’Ursel het huis en de grond verwerven. In ruil krijgen de erven Kegels-Segers een woning in de Cauterweg en land in De Wateringe met een hogere kadastrale waarde. Ze doen dus hun voordeel met de ruiloperatie.’ In 1911 verhuist boswachter Rassel naar Niel en komen Isidoor Minnebo en Clementine Stoffelen met hun vijf kinderen in het boswachtershuis wonen. ‘Boswachter Minnebo’ is een begrip bij de oudere Hingenaars die als kind nog voor hem op de loop zijn gegaan. Na zijn overlijden in 1944 houden zijn zonen Petrus en Gaston nog een oogje in het zeil, tot

ook hun moeder Clementine Stoffelen in 1947 overlijdt. De volgende boswachters – Richard Landuyt, Henri Grandjean, Charel Van Acoleyen – wonen niet meer in het boswachtershuis.

De hertog verhuurt het van 1947 tot aan de overstroming van ’53 aan Egied Van den Bossche en Maria Ludovica Rottiers. Daarna nemen Maurice De Bruyn en zijn Waalse echtgenote Madeleine Marchal er hun intrek. ‘Ik ben in 1955 geboren in het boswachtershuis’, zegt hun zoon Petrus De Bruyn. ‘Jarenlang heb ik er gewoond met mijn ouders, mijn zus Christiane en mijn zes broers Jos, Marcel, Karel, Pieter, Louis en Luc. Mijn ouders sliepen in de kelderkamer, die half onder de grond zat, en wij deelden drie kamers op de verdieping. Het was er goed en rustig wonen. Van de boswachter mochten we in het bos spelen en er hout sprokkelen voor de stoof. In het begin was er geen badkamer, maar in de jaren 1970 hebben mijn ouders er een

geïnstalleerd in een aanbouw. Mijn vader was nachtwaker en mijn moeder huisvrouw, maar zodra wij capabel waren om te werken moesten we ons steentje bijdragen, zeker nadat vader door suikerziekte in een rolstoel was beland.

Zijn jongere broer Louis, geboren in 1960, herinnert zich ook de grote, polyvalente schuur: 'We gebruikten ze om hout en kolen te stockeren, fietsen te zetten en konijnen te kweken. Maar tegelijk was het ook een fitnesszaal avant la lettre. We waren bij de turnkring van Wintam en oefenden onze menselijke piramides in de schuur. Aan een stevige balk hingen er ringen en mijn broer Karel trainde er met zijn gewichten. De schuur was verbonden met een oude tuinmuur die het hele erf omringde. Ik weet nog dat er onderaan in die muur op regelmatige afstanden openingen waren die met luikjes konden worden afgesloten. Boswachter Grandjean heeft me verteld dat zijn voorgangers fazanten kweekten rond hun huis en ze in het jachtseizoen via de luikjes in het bos lieten.' Na 1972 huurt de familie De Bruyn-Marchal niet meer van de hertog, maar wel van de Merchtemse ondernemer Jos De Pauw die het hele oostelijke deel van het park heeft gekocht.

Een van de speelkameraadjes van Petrus en Louis De Bruyn was Eric Spiessens. Hij woont nog steeds wat verderop in de Kleine Hinckstraat. 'Ik weet nog hoe we met een hele bende op de bevroren walgracht rond het boswachtershuis speelden met ijsstoelen. Na het overlijden van Madeleine Marchal in 1985 heeft de woning lang leeggestaan. In het begin van de jaren 1990 heeft er nog een zelfverklaarde jonge kunstenaar gewoond, Walter Bertels. Hij bouwde er een spiegelpaleis met hout, glas en papier-maché dat hij op een oude camion laadde om er de kermis mee te doen.'

Rond dezelfde tijd overweegt het provinciebestuur om het kasteel en het westelijke deel van het park te kopen van de Vlaamse overheid. 'De hereniging met het oostelijke deel, eigendom van Jos De Pauw, was

voor ons erg belangrijk', zegt toenmalig afdelingshoofd Jan Van der Smissen. 'De onderhandelingen verliepen echter bijzonder moeizaam. Naast de hoge vraagprijs had de eigenaar met een derde partij een voorlopige verkoopovereenkomst gesloten voor het boswachtershuis en een halve hectare grond. Volgens de wetgeving inzake ruimtelijke ordening mocht het huis op dat moment nog worden verbouwd en zelfs uitgebreid. Er zou zonder twijfel een villa verrijzen, die een enclave zou vormen in het park. Pas na lang onderhandelen ging De Pauw ermee akkoord om de volledige twaalf hectare van het Parkbos-Oost aan de provincie te verkopen, inclusief het boswachtershuis.'

In 1994 verwerft de provincie het kasteel en het volledige park, dat organisatorisch wordt ingedeeld bij de Groendomeinen Regio Mechelen. Op 31 oktober 1995 trekt Walter Bertels, de laatste bewoner van het boswachtershuis, de deur achter zich dicht. Terwijl de provincie nog volop plannen smeedt voor het nieuw verworven domein, stichten spelende kinderen op 27 juni 1999 brand in de leegstaande boswachterswoning. Buurtbewoner Eric Spiessens, die er nog met 'de Bruyntjes' speelde, ziet het allemaal gebeuren: 'Ik was samen met mijn echtgenote en ons driejarig zoontje aan het wandelen toen we een vijftal kinderen zagen zitten op het dak van de aanbouw. Ze hadden een paar pannen van het dak gehaald en een vuurtje gestookt op het onderdak. Dat was geïsoleerd met een soort van vetpapier en dat is ook in brand gevlogen. Ik heb het nog proberen te doven, zonder succes. De brandweer is gekomen, maar die heeft niet kunnen verhinderen dat het huis bijna volledig uitbrandde.'

Ook na de brand blijft de plek jongeren en vandalen aantrekken. De afsluitingen worden keer op keer vernield, de muren staan vol graffiti en de hele site verandert in een sluikstort. Jarenlang is de zogenaamde boswachterssite een kankerplek op het domein. In 2014 wordt het beheer van het park samengevoegd met dat van het kasteel. Het sluikstort wordt opge-

ruimd en in afwachting van een sloop- en bouwvergunning gebruiken we de site als werkzone, zo goed en zo kwaad als dat gaat. In het voorjaar van 2017 herstellen leerlingen van de studierichting metselen van SJABI BuSO Puurs alvast een deel van de oude muur die het erf afschermt van de Kleine Hinckstraat.

In de zomer van 2017 wordt de omgevingsvergunning afgeleverd en eind november beslist de deputatie om 70.000 euro vrij te maken voor de inrichting van de werkzone. Intussen zijn de ruïnes van het boswachtershuis en de schuur gesloopt en wordt het erf verder ingericht om groenafval tijdelijk op te slaan, materialen te bewaren en tractoren overdekt te stallen. Langs de straatzijde zal de hele muur worden hersteld en langs de parkzijde komt er een hoge en beplante talud om de werkzone visueel af te schermen van het park. Na jaren van verwaarlozing wordt het huis van de boswachter de thuis van de parkbeheerder die er – net zoals zijn voorgangers – alles aan doet om het domein te laten floreren. ■

KOEN DE VLIAGER-DE WILDE
Kasteel d'Ursel

Met dank aan Benny Croket

Spontini in Venetië

De finale met alle protagonisten · © Fondazione Teatro La Fenice | foto: Michele Crosera

Eind januari ging een opera van 'onze' Spontini (opnieuw) in première in Venetië. Een verslag vanop de eerste rij.

In 2016 ontdekten we in de hertogelijke bibliotheek vier verloren gewaande partituren van de Italiaanse operacomponist Gaspare Spontini (1774–1851): drie komische opera's en een cantate. De provincie Antwerpen nam het Studiecentrum voor Vlaamse muziek van het Antwerpse conservatorium onder de arm (in de persoon van Jan Dewilde) en samen vonden we in 2016 de gedroomde partner in Italië:

de Fondazione Pergolesi Spontini uit Jesi. Deze stichting promoot de werken van de twee belangrijkste componisten uit de Marken, een regio in midden-Italië: Giovanni Battista Pergolesi (1710–1736) en 'onze' Spontini. Sinds 2017 worden, met financiële steun van de provincie Antwerpen, de partituren bestudeerd en getranscribeerd door Spontini-specialist Federico Agostinelli en onderzoekt de Fondazione de mogelijkheden om de drie opera's opnieuw te laten opvoeren in Palermo, Rome en Venetië, de steden waarvoor ze werden gecomponeerd. Totaal onverwacht kregen we in de loop van 2017 het opwindende nieuws dat niet minder dan het wereldberoemde Venetiaanse operahuis La Fenice 'onze' *Le metamorfosi di Pasquale* wou coproduceren, voor opvoeringen in januari 2018.

Le metamorfosi di Pasquale in 1802

Meteen gingen we verder bestuderen wat er over deze opera te vinden was. Onze partituur vermeldt op de titelpagina dat het een *farsa* is, een typisch Venetiaanse komische eenakter, die werd opgevoerd in het Teatro San Moisè in Venetië tijdens 'il Carnevale 1802'. We ontdekten ook dat de Bibliothèque Nationale in Parijs een exemplaar bewaart van het Italiaanse libretto, het tekstboekje dat toen voor het publiek werd gedrukt. Toen we daarvan een kopie hadden gekregen, konden we nog meer informatie opdelven over *Le metamorfosi di Pasquale o sia Tutto è illusione nel mondo* zoals de volledige titel luidt, of *De metamorfosen van Pasquale ofwel Alles in de wereld is een illusie*.

De librettist Giuseppe Foppa (1760–1845) bleek alvast niet de eerste de beste: hij schreef meer dan 80 werken, voornamelijk *farsa's*, voor de belangrijkste componisten van zijn tijd, waaronder Rossini. Uit het verhaaltje, met zijn vrij stereotiepe personages uit de hogere en de lagere kringen, komische situaties en amoureuze verwickelingen en verkleedpartijen, konden we opmaken dat Foppa zich had laten inspireren door de commedia dell'arte en Goldoni. Het Venetiaanse publiek van toen wilde immers pretentieloze ontspanning, nadat de republiek onder de voet gelopen was door Oostenrijk.

Het Teatro San Moisè was een van de populairste en invloedrijkste theaters van Venetië: in de 18de eeuw was onder andere Vivaldi er actief en was Casanova een van de bezoekers. In het begin van de 19de eeuw gingen er *farsa's* van Rossini in première. Van de zangers die het tekstboekje vermeldt, blijkt vooral Giambattista Brocchi, die de titelrol vertolkte, een echte internationale ster te zijn geweest. Het is duidelijk dat onze toen 27-jarige Spontini de juiste mensen en de juiste plek had gevonden voor wat zijn laatste Italiaanse werk zou worden. Na zijn opleiding in Napels en successen in Palermo, Rome en Napels, probeerde hij het te maken in Venetië. Voor zover wij weten werd het werk vrij lauw ontvangen en verdween het na enkele opvoeringen van de affiche. Dergelijke *farsa's* waren nu eenmaal bedoeld als kortstondig vermaak.

Een jaar later zou Spontini dan zijn geluk gaan beproeven in Parijs, waar hij het zou schoppen tot hofcomponist van Napoleon en Joséphine, er onze cantate zou schrijven en wereldberoemd zou worden met zijn *La Vestale*. Hoe zijn latere werken klinken, dat weten we. Maar hoe zou deze vroege muziek klinken? Daarvoor was het wachten tot de wereldpremière in de moderne tijd op 19 januari 2018, die opnieuw het Venetiaanse carnavaal zou inluiden.

Le metamorfosi di Pasquale in 2018: un vero miracolo

Volgens de website van La Fenice zou de

farsa opnieuw tot leven worden gewekt door een schitterend orkest en puike zangers, onder leiding van een internationaal vermaarde dirigent en in een regie van een commedia dell'arte specialist. Plaats van het gebeuren: het Teatro Malibran (het Teatro San Moisè bestaat immers niet meer), een van de mooiste historische theaters van Venetië, dat tegenwoordig fungeert als bijhuis van La Fenice.

Om deze bijzondere gebeurtenis niet te missen waren hertog Stéphane d'Ursel en zijn echtgenote Catherine speciaal overgekomen uit Panama en hertogindouairière Ursula uit Normandië. Samen met de gouverneur en andere vertegenwoordigers van de provincie Antwerpen en conservatorium Antwerpen, vormden wij een officiële delegatie, die ontvangen werd door vertegenwoordigers van La Fenice, de Fondazione en de stad Jesi. Op weg naar het theater zagen we met enige trots overal de affiche voor de voorstelling hangen. De première moest dus wel een feestelijke gebeurtenis worden, in het besef dat die er zonder de Hingense partituren nooit zou zijn geweest. Ook de verwachtingen van de familie d'Ursel waren gespannen: Ursula hoopte dat het geen al te gemoderniseerde opvoering zou worden, terwijl Stéphane zich afvroeg of het hele gebeuren ook invloed zou hebben op de waarde van de partituren.

Maar toen dirigent Gianluca Capuano, die het orkest leidde van aan het klavecimbel, de ouverture liet inzetten, werden we meteen meegesleept door de heerlijke orkestklank. Wanneer het doek opging, zagen we dat regisseur Bepi Morassi het verhaal overtuigend had getransponeerd van het kasteel van een baron van rond 1800, naar een Napolitaans café chantant van de jaren 1920. De anderhalf uur durende voorstelling had zoveel Schwung dat ze geen ogenblik vervelde. En de afwisseling van aria's, duetten, een sextet en recitatieven toonde waar Rossini de mosterd moest gehaald hebben. Bij de zangers schitterden vooral de Italiaanse bas-bariton Andrea Patucelli, die de titelrol van Pasquale vertolkte, en de Russische

sopraan Irina Dubrovskaya in de rol van de schalkse Lisetta. Het internationale publiek genoot duidelijk van de voorstelling en applaudisseerde langdurig voor de hele cast en alle medewerkers, die bij het groeten het volledige podium vulden. Een blik achter de schermen besloot voor onze meer dan tevreden delegatie deze memorabele gebeurtenis.

Regisseur en dirigent over de productie

In het programmaboek vertelt regisseur Bepi Morassi over zijn aanpak: 'Omdat het verhaaltje op zich nogal dun is, wilde ik het op theater vlak versterken. Ik ging uit van het Napolitaanse karakter van deze opera om een overtuigende setting te vinden. Ik transposeerde het verhaal naar de jaren 1920 omdat dat ook een zeer levendige overgangperiode is. In mijn versie wordt de baron de eigenaar van het café chantant waarin Lisetta serveerster is. Pasquale, haar vroegere verloofde die haar verliet, is een arme gelukzoeker die haar nu probeert terug te winnen. Voor decors en kostuums werkte ik opnieuw samen met de Accademia di Belle Arti di Venezia, waardoor heel veel jong talent bij het productieproces werd betrokken.'

Dirigent Gianluca Capuano licht de kenmerken van de muziek toe: 'In dit soort eenakters volgt de muziek de tekst zeer nauw. De personages zijn altijd strikt bepaald, zoals bijvoorbeeld de verliefde tenor of de komische bas. De componist moet voldoen aan de verwachtingen van het publiek, dat onmiddellijk en gemakkelijk moet begrijpen wat het ziet, want het verhaal moet op korte tijd zijn beslag krijgen. De muziek is zeer briljant en functioneel geschreven. We zien duidelijk de sporen van de Napolitaanse school. Ook al is de orkestratie vrij traditioneel – wat hoort bij het genre van de *farsa* – toch zien we hier een jonge zeer beloftevolle Spontini aan het werk. Er zitten echte pareltjes in die het werk boven het gemiddelde tillen. Er komen stukken in voor (bv. het sextet) die Rossini aankondigen. Deze vroege *farsa* dirigeren is zeer interessant omdat je al stijkenmerken van de latere Spontini terugvindt.'

Teatro Malibran

LIRICA E BALLETO STAGIONE 2017-2018
ATELIER DELLA FENICE AL MALIBRAN

venerdì 19 gennaio 2018 ore 19.00 *turno A **
domenica 21 gennaio 2018 ore 15.30 *turno B ***
martedì 23 gennaio 2018 ore 19.00 *turno D*
giovedì 25 gennaio 2018 ore 19.00 *turno E*
sabato 27 gennaio 2018 ore 15.30 *turno C*

Le metamorfosi di Pasquale

o sia Tutto è illusione nel mondo
farsa giocosa per musica

libretto di **Giuseppe Foppa**

musica di **Gaspard Spontini**

prima rappresentazione assoluta: Venezia, Teatro San Moisè, 16 gennaio 1802

edizione critica a cura di Federico Agostinelli
edizione della Fondazione Pergolesi Spontini
con il contributo del Centro Studi per la Musica Raminga e della Provincia di Anversa

prima rappresentazione in tempi moderni

personaggi e interpreti

Il barone **Francesco Basso**
Costanza **Michela Antenucci**
Il cavaliere/Un sergente **Christian Collia**
Lisetta **Irina Dubrovskaya**
Il marchese **Giorgio Misseri**
Frontino **Carlo Checchi**
Pasquale **Andrea Patucelli**

direttore e maestro al clavicembalo **Gianluca Capuano**
regia **Bepi Morassi**

scene, costumi e luci **Scuola di Scenografia dell'Accademia di Belle Arti di Venezia**

scene **Piero De Francesco**, costumi **Elena Uteni**

direzione laboratorio progettazione scene e coordinamento progetto Atelier Malibran 2018 **Lorenzo Cutilli**

direzione laboratorio progettazione costumi **Paola Cortelazzo**

direzione laboratorio realizzazione scene **Franco Daniele Venturi**

direzione e coordinamento laboratorio realizzazione costumi **Giovanna Fiorentini**

direzione laboratorio progettazione scenotecnica **Nicola Bruschè**

illustrazioni grafiche a cura degli studenti della Scuola di Grafica d'arte Silvia Patricia Mantovani, Ulisse Zucchetti

studenti del laboratorio di scenografia **Alice Dal Bello, Ambra Azarini, Anna Pieri, Barbara Frasson, Federico Pian, Giorgia Moro, Giulia Piazza, Giuliana Carta, Jessica Tarabotti, Lucia Polini, Manuela Pecorari, Maria Giulia Cicognani, Martina Bolk**

studenti del laboratorio costumi **Anna Brichese, Giulia Canussio, Aurora Caputo, Christian Celadon, Renata Cerro, Lucia Cipollini, Eleonora Collarada, Flavia Contente, Giulia Stella Corda, Eleonora Cusinato, Corinna Elmi, Laura Frasson, Giulia Foligno, Ilaria Gatti, Federica Lombardi, Chiara Levato, Alice Manente, Francesca Maniscalchi, Isabella Manto, Giulia Marras, Chiara Orri, Giorgia Padovan, Sharon Perri, Andrea Pitalis, Eleonora Boldo, Giulia Rosso, Martina Sanna, Teresa Saresin, Alice Siviletto, Ilaria Strozzi, Davide Tonelli, Matilde Trentin, Silvia Zambon, Laura Zampino, Maryline Zecchini**

Orchestra del Teatro La Fenice

con sopratitoli in italiano

nuovo allestimento Fondazione Teatro La Fenice

in coproduzione con Fondazione Pergolesi Spontini di Jesi

MARCO PALADIN direttore musicale di palcoscenico; **MASSIMO CROCIETTO** direttore dell'allestimento scenico; **LORENZO ZANONI** direttore di scena e di palcoscenico;

ROBERTA PAROLETTI maestro di sala; **SARAH PARMENI** calligrafista; **MASSIMO CROCIETTO** direttore dell'allestimento scenico; **LORENZO ZANONI** direttore di scena e di palcoscenico;

LUCIA PROIZZO assistente alla regia; **RAFFAELI CENTRISI** maestro di palcoscenico; **ROBERTA FERRARI** maestro alle luci; **MASSIMILIANO BULLARDI** capo macchinista;

VILMO FURLAN capo elettricista; **ALESSANDRO BALLARIN** capo audiovisivo; **EMMA BEVILACQUA** capo sartoria e vestizione; **CARLOS TIEPPO** responsabile dell'atelier costumi;

ROBERTO PERI capo attore; **PAOLO DE MARCO** responsabile della loggia; **GIORGIO MANDOLINI** capo gruppo figuranti;

LABORATORIO ACCADEMIA DI BELLE ARTI DI VENEZIA scene; **LABORATORIO ACCADEMIA DI BELLE ARTI DI VENEZIA** scene; **LABORATORIO ACCADEMIA DI BELLE ARTI DI VENEZIA** scene; **LABORATORIO ACCADEMIA DI BELLE ARTI DI VENEZIA** scene;

LABORATORIO ACCADEMIA DI BELLE ARTI DI VENEZIA scene; **LABORATORIO ACCADEMIA DI BELLE ARTI DI VENEZIA** scene; **LABORATORIO ACCADEMIA DI BELLE ARTI DI VENEZIA** scene; **LABORATORIO ACCADEMIA DI BELLE ARTI DI VENEZIA** scene;

* La Fenice per la città
in collaborazione con

MUNICIPALITÀ
COMUNE DI VENEZIA

** La Fenice per la città metropolitana
in collaborazione con

Città metropolitana
di Venezia

BIGLIETTERIE

I biglietti sono acquistabili nei punti vendita Vela Venezia Unica di Teatro La Fenice, Rialto linea 2, Piazzale Roma, Tronchetto, Mestre
un'ora prima dello spettacolo nella biglietteria del Teatro Malibran

biglietteria telefonica: (+39) 041 2424; biglietteria on-line: www.teatrolafenice.it
(diritto di prevendita 10%)

PREZZI

platea da € 80,00 a € 130,00; balconata e palco centrale da € 50,00 a € 130,00
palco laterale da € 30,00 a € 80,00; galleria e loggione da € 30,00 a € 50,00

PARCHIEGGIO GARAGE SAN MARCO - Piazzale Roma

Fino a esaurimento dei posti disponibili, tariffa speciale € 12,00 dalle ore 14,00 alle ore 04,00
presentando il tagliando d'abbonamento o il biglietto d'ingresso dello spettacolo

call center Helloveneziana (+39) 041 2424 - www.teatrolafenice.it

Le metamorfosi in de internationale media

In de dagen na de voorstelling verschenen in de gespecialiseerde media een heleboel recensies. Radio 3 van de RAI had de voorstelling al aangekondigd met een interview met Federico Agostinelli. Daarin vertelde hij over hoe hij de partituur speelklaar maakte: hij moest enkele ontbrekende maten reconstrueren en omdat de ouverture ontbrak, koos hij voor de ouverture van *La fuga in maschera*, dat andere jeugdwerk van Spontini dat een aantal jaren geleden in Engeland werd teruggevonden. Deze ouverture sluit wonderwel aan bij *Le metamorfosi* en wellicht hergebruikte Spontini ze zelf, wat een gangbare praktijk was. RAI Radio 3 plant een uitzending in uitgesteld relais. Verder bleek de Italiaanse pers zeer lovend over zangers, dirigent en regisseur.

Op radio Klara bracht Jan Dewilde verslag uit in het programma *Espresso*. De Franstalige pers berichtte in *L'Echo* en in *Le Vif/L'Express* op zeer beeldrijke manier. De Duitse *Südwestrundfunk* had het over 'een door het publiek gevierde fascinerende Spontini-opdrijving die een nieuw licht werpt op de meester van de *grand opéra*'. De Engelstalige reacties waren iets genuanceerder: 'Ondanks het feit dat de productie gezegend was met uitstekende vertolkingen en dat het werk echt kwaliteitsvolle muziek bevat, kan ze toch niet omschreven worden als een daverend succes. Maar als creatie van een werk dat al 200 jaar als verloren werd beschouwd, is de waarde ervan onmiskenbaar. Alleen al omwille van de nieuwigheids-waarde is het zeker de prijs van het kaartje waard.'

We vonden ook een reactie van Irina Dubrovskaya (Lisetta): 'Dit is zeker een rol waarvoor de zanger zijn

comfortzone moet verlaten omdat ze herhaaldelijk focust op de zeer hoge noten. Het is ook een zeer veeleisende rol omdat ze twee grote aria's telt en een duet, plus ensemblestukken en lange recitatieven, allemaal met de hoogste noten, ook voor een coloratuursopraan. Daarom is deze rol bijna 'onmogelijk' om te zingen. Maar ik ben blij dat ik de kans kreeg om deze uitdaging aan te gaan!'

Vooruitblik

Le metamorfosi di Pasquale is hiermee van de vergetelheid gered. Want in tegenstelling tot in 1802 blijft de partituur nu beschikbaar voor uitvoeringen en zijn er opnames en beeldmateriaal (Youtube!). Wie de productie nog live wil meemaken kan dat bij de herneming op 22 september 2018 tijdens het Pergolesi Spontini Festival in Jesi (www.fondazionepergolesispontini.com). Het Davidsfonds organiseert er een muziekkreis naartoe (www.davidsfonds.be).

En hoe het met de andere partituren zit? De twee opera's worden klaargemaakt voor opvoeringen in Palermo en Rome. En de cantate *L'ecclsa gara* zal in een volgend seizoen worden uitgevoerd door het Antwerp Symphony Orchestra. In het kasteel plannen we later nog een concert met een selectie van aria's uit de verschillende werken. We houden je op de hoogte! ■

MARCEL DE COCK

HET ATELIER VAN ANTONINE

In de herfst van 2018 ontvangen we de eerste gasten in het Atelier van Antonine, het voormalige schildersatelier van hertogin Antonine de Mun. De foto's hieronder werden recent gemaakt.

Provinciearchitect Amke Maes: 'Intussen is de ruwbouw van de nieuwe aanbouw volledig klaar. De voordeur is geplaatst. Er is gestart met het maken van de buitentrap ter hoogte van de voordeur. Het voegwerk van de gevels wordt verder in orde gemaakt en binnen wordt alles klaargemaakt voor de tegel- en parketwerken en de plaatsing van het sanitair.'

Alle informatie over prijzen en mogelijkheden vind je vanaf 1 juli 2018 op www.kasteeldursel.be.

Foto's © Joris Ceuppens

Cuvée Antonine

De afwerking en de inrichting van Het Atelier van Antonine zijn niet begrepen in het restauratiebudget. Als alternatieve financiering lieten we bij de ambachtelijke brouwerij Den Triest in Kapelle-op-den-Bos twee unieke bieren brouwen met ingrediënten uit het kasteeldomein. Een fles Cuvée Antonine Blond of Bruin van 75 cl kost 10 euro. Het cadeaupakket kost 27,50 euro en omvat twee flessen, een glas, een boekje én een code waarmee je 20 procent korting krijgt als je voor 31 december 2018 je verblijf in het Atelier reserveert.

Bestel nu de Cuvée Antonine via info@kasteeldursel.be of 03 820 60 10. Alleen met jouw steun kunnen we de metamorfose van het schildersatelier tot een goed einde brengen.

www.cuveeantonine.be

**Tentoonstelling *Winters in Brussel.*
De stadsresidentie van de familie
*d'Ursel (1590-1960)***

Van 20 mei tot 30 september 2018 · 10 euro
(kinderen t.e.m. 12 jaar gratis)
elke zon- en feestdag van 13 tot 18 uur

Lees meer op pagina 4 tot 7

Info

Kasteel d'Ursel

Kasteelbivak

Op vrijdag 6 en zaterdag 7 juli 2018 · 25 euro
voor volwassenen (20 euro voor kinderen
t.e.m. 12 jaar) · telkens van 18 uur tot 10.30
uur de volgende dag

Al meer dan 10 jaar lang pakt de provincie Antwerpen elke zomer uit met Terra Nova: betaalbare, verrassende en avontuurlijke activiteiten dicht bij huis en verspreid over de volledige provincie. Je kan komen onthaasten in een prachtig groen landschap, en de flandriens achterna fietsen van velodroom naar velodroom. Dit jaar zijn er opnieuw meer gezinsvriendelijke overnachtingen in de provinciale groendomeinen, waaronder de kasteelbivak in ons kasteeldomein.

Tijdens de Kasteelfeesten kon je er al kennismaken met re-enactors: gepassioneerde mannen en vrouwen die zichzelf de geschiedenis in katapulteren. Tijdens onze kasteelbivak reis je met familie of vrienden terug naar de tijd van Napoleon en zijn tegenstanders op het slagveld, het 7de Bataljon Infanterie van Linie. Je brengt je eigen tent mee en bereidt samen met de soldaten je avondmaal in de veldkeuken. Je leert marcheren en exerceren op de oprijlaan voor het statige kasteel en als afsluiter van de avond zing je soldatenliederen bij het kampvuur. 's Ochtends staat iedereen weer paraat voor een keizerlijk ontbijt in de spiegelzaal van het kasteel. *En garde soldaatjes!*

Info en tickets

www.terranova.be

(de ticketverkoop start op 14 mei)

foto's © Joris Ceuppens

Antonine de Mun, *François, graaf d'Ursel*, 1892
kopie van het verdwenen origineel van Justus van Egmont 1664
(privécollectie - foto's © Stefan Dewickere)

En toen kreeg hij weer kleur Tijdens de voorbereidingen van de tentoonstelling 'Winters in Brussel' stootten we op een onverwachte verrassing. In een privécollectie ontdekten we een niet al te groot portret, in 1892 gemaakt door Antonine de Mun, zesde hertogin d'Ursel. Het is een afbeelding van François, tweede graaf d'Ursel (1626–1696), als officier in het leger van de Spaanse koning. Op de achtergrond zien we een veldslag, terwijl de graaf een indrukwekkend kuras draagt en steunt op zijn helm. Het origineel werd in 1664 geschilderd door Justus van Egmont (1601/02–1674), samen met een even groot portret van Honorine de Hornes, tweede gravin d'Ursel. Van Egmont was een leerling van Rubens. Hij portretteerde tientallen edellieden aan het hof van de Franse koningen Lodewijk XIII en XIV en werkte vanaf 1649 ook regelmatig in Brussel en Antwerpen.

We weten al langer dat hertogin Antonine graag oude familieportretten kopieerde, maar nu is haar werk extra interessant. Het originele schilderij is namelijk spoorloos. Eeuwenlang hingen de portretten van François en Honorine in het kasteel van Hingene, maar in de nacht van 9 op 10 februari 1972 werden ze brutaal van elkaar gescheiden. Dieven sneden enkele oude staatsieportretten, waaronder dat van François, uit de vergulde lijsten en gingen ermee aan de haal. In 2009 gaf de huidige hertog het portret van Honorine in bruikleen aan het kasteel, maar de beeltenis van haar echtgenoot kenden we enkel van een sepia foto uit 1886, toen alle schilderijen in het kasteel

werden gefotografeerd. Dankzij de herontdekte kopie krijgt onze heldhaftige officier weer kleur. Hopelijk helpt dat om hem terug te vinden, want hij staat al jaren geseind als vermist. Wie François ergens tegenkomt, mag hem zeker de weg wijzen naar Hingene, waar zowel zijn vrouw als zijn vergulde lijst geduldig op hem wachten.

